

A nőnevelés a pacifizmus szolgálatában.

Írta: Nánay Béla.

A politikai hisztéria szerint a békesség egyedül üdvözítő eszköze a győzedelmes békekötés. Minden később kiújult háborút ennek a hitnek görög tűzével világítottak meg. Már Káint is az a »modern« diplomáciai belátás vezette, hogy ha Abelt agyonüti, Isten haragja szeretetté enyhül s megbékél vele. Csakhogy a béke is olyan, mint a házasság: nem elég megkötni, fent is kell tartani, s ez a nagyobb munka. A háborút különböző energiaforrásokból táplálkozó erő készíti elő évtizedeken át, rendszeresen, számító körültekintéssel, az érdekek csoportosításával, a közgondolkodás befolyásolásával. Ezzel az erővel kell szembe állítani egy másik erőt, amely állandóan és rendszeresen megbénítja amatt a destructiv erőt, s meggátolja, hogy a tömeget mozgásba hozza. Itt kapcsoljunk ki két mesét: hogy a béke legkényelmesebben érzi magát a szuronyok hegyén; mert ez titkos háború; hogy diplomáciai okmányok pecsétjei megszilárdíthatják; mert ez csak bizonytalan idejű fegyverszünet. Nem elégségesek magukban még a békét biztosító intézmények sem. Aminthogy minden intézmény működése az emberektől függ. A hadifilozófusok szerint a háború az emberi természetben rejlik. Ezt a természetet ápolni, erősíteni, egyeduralkodóvá tenni a logikátlanság legmagasabb, azaz legmélyebb toka. Ezt az erőt irtani, nyesni, átalakítani kell, amint átalakította pl. a fejlődés az emberi természetben rejlő emberevő hajlamot. Az állandó béke megalapozása tehát a nevelésre vár. A harcra nevelt emberiség híven megfelelt ennek a céljának. Ha békére nevelik, nem fogja bántani az a gondolat, hogy nem mehet a háborúba s nem dalolhat harci dalt.

A háború cselekvő alanyai s még inkább szenvedő tárgyai a férfiak. Természetes volna a békére való nevelést náluk kezdeni. Az ő nevelésük azonban, mint sok más egyébben, ebben sem tud szabadulni a múlttól, legalább hamarosan nem. A jövő egyelőre szintén nem sok jóval biztat. Az államokban az irányítás azok kezében van, akiknek bűn a háború. Mint emberi szokás szerint minden bűnünket szépítjük, úgy szépítik a háborút is. A tárgyilagos kritikát a hadiérdekre való tekintettel ma megtiltják. A tárgyatlant azonban elrendelik. A fejletlen gyermeki lékekben felállítják azokat a hadi emlékeket, amelyeknek a köztereken való felállítását eltiltotta a porosz minisztérium. A háború után ugyancsak megtiltják a történelem, a múlt szentsége érdekében. Megindul a romantikus hamisítás: akik tűzmentes helyekről tüzeltek az emberi indulatokat, széppé fogják hazudni a rútat, nagy idővé a törpeség korát Akik illetékesek volnának megmondani: szép volt-e, édes volt-e »a nagyidő«, elnémultak örökre. Akik átéltek a nagy vihart, nem jutnak szóhoz az ujjongás nagy lármájában. De szóhoz jut a Horatius, aki a filippii ütközetben inkább a gyors futást választotta s a nyugalom éveiben megírta, hogy »édes és szép dolog a hazáért meghalni.« Ezt a hipnózist alkalmazták az irányítók a fiuk nevelésénél, hogy a háborúk engedelmes tárgyai legyenek. Egyúttal intezívebbé teszik a katonás nevelést, mert a fegyverrel szerzett békét csak fegyverrel lehet megszilárdítani. Ezzel folytatódik a circulus vitiosus, amellyel a politikai hisztéria magát keríti be.

A nőnevelésnél másként áll a dolog. A nőnevelés mentes mindattól, ami militarizálhatná.* A nőknek nincs történelmi emlékü, magasztos tradíciójuk. A háborúval szemben múltjuk tabula rasa. Az amazonok legendájával s néhány szórványos esettel szemben a nők történetében nincs olyan harcias esemény, amelyre hivatkozni lehetne: ilyenek voltak őseitek, kövessétek őket. A történelemnek véres, kegyetlen lapjai nem érdeklik a leányokat. A fiúk történettanárai legnagyobb hatást azzal érték el, ha hangulatosan szavaltak KARTHAGO ERŐFESZÍTÉSÉRŐL, a vallásharcok vallástalan küzdelmeiről, vagy KINIZSIRŐL, ki — hogy a költővel beszéljünk — jó fajmagyar, volt, mert százakat ölt, el nem mulasztta egy csatát, s egy halott pogányt a fogára vett, Míg ezeket csillogó szemekkel hallgatják a fiúk, a leányok unalmasnak találják, mint valami böjti prédikációt. A történelmi nevelés nem ragadja meg a leányok hiúságát, nem kelt tel bennük vágyat a rossz versekben és beszédekben magasztalt hősi név után.

Az irodalmi nevelés szintén a katonai célt szolgálta. Harcias történetek, hősökre babért fonó költemények foglalták le e nevelés javát. Költemények harcoló nőkről nincsenek. Gondoljunk csak a magunk irodalmára: az egri nők vitézsége némán hagyta a lantokat. A mi kiválóan hadi költészetünk más példát sem tud felmutatni. Rozgonyiné, a galambod ostrom hőse nem harcol, életet ment ott, ahol a férfierő csak halált osztani tud. A rímek csengése nem tudja belopni a női leiekbe a fegyverek zaját.

A történelem és az irodalom vannak a harci nevelés eszközeiül hivatva. A nőnevelésben nem érnek cél. A testi nevelés szintén távol áll e céltől. Katonai rendgyakorlatok, katonai drill nem teszik őket engedelmes hadi objektumokká. A fiúkba már itt belecsepegtetik az előítéletet: katonává kell lennie, mert erejét ott lejtethi ki. Felébresztik benne a hiúságot: tartsa magát olyan legénynek, mint a másik. Megbénítják a gondolkozás! bátorságát, gyávává teszik a gyávaság vádjával szemben. Testi neveléssel ezt az erő érzetét, ezt a káros ambíciót nem lehet a leányokban felkelteni. Női hivatásukra kell testüket fejleszteniök s ez egészen más irányt szab testi nevelésüknek.

A hadmentes női nevelésbe beilleszthető és beillesztendő a kutúrközösség, a felebaráti szeretet gondolata, a nemzetek fölött álló eszme. Mindez egyezik a női természettel. Erre szoktak hivatkozni, ezt szokták magasztalni, ha a nőnevelésről s a női jogokról esik szó. Ez a nőt egyenesen a béke fentartására utalja. A háborúban sem jut neki más szerep, mint a béke munkáját tovább folytatni, a háború által ütött sebeket a béke eszközeivel gyógyítani, az elhagyott béke állapotát megőrizni, hogy ha visszajön a harctól sanyargatott férfi, megtalálja azt, amit rombolnia kellett. A nő hivatását csak úgy töltheti be, ha követi a szabin nők példáját s oltja a tüzet, amelyet a férfiak gyújtottak. Természetének megfelelő nevelés tehát erre neveli.

De tegyük fel, hogy a nőnevelésben egyideig csak nagyon kis helyet nyer a nemzetek fölött álló eszme. Még így is a békét fogja szolgálni a nőnevelés. A mai háború a nők lelkére általában egészen más hatást gyakorol, mint általában a férfiakéra. Lehet, hogy a romantikus hamisításnak sikerül a szerezcsenmosdatás. A

*Így kellene, hogy legyen; de sajnos, nincs egészen így. Szerk.

nő előtt azonban nem lesz ez a háború sem más, csak valami nagyon közönséges dolog. A háború miatt nagy férfihány áll be, amelynek épen úgy megtesz a reakciója, mint minden társadalomban a nőhiánynak. A férfiak egy nagy része nyomorék és beteg lesz, tehát a házasság szempontjából kevéssé értékes és kívánatos. Az apa nélkül maradt leányok nevelése, tanulása, az életben való elhelyezkedése sok akadályba fog ütközni, s ezek az ütközések a leányokban felkeltik a háború gyűlöletét. Légtérlehetlenebb ellenségüket látják ebben, amely az élet igen értékes részeitől: az apától, a küzdelem nélküli gyermekkortól, a férjtől, vagy az egészséges, ép férjtől fosztotta meg őket. A maguk helyesen felfogott érdekében pacifisták lesznek.

Ezt elősegíti az utódok szeretete is. Ama sok jelszó között, amelyek a háború céljai gyanánt egymásután vetődtek fel, minden összefüggés nélkül, az utódok jobb életének biztosítása is szerepelt. Az utódok életét a nő többre értékeli, s érdekét jobban szívén viseli, mint a férfi. Ábrahám családi érdekből elűzi Ismaelt, Hágár vele megy a pusztába és megmenti. Brutus kivégeztette a maga fiait, Pókainé nem tud választani, hogy melyiket szeresse. Lássuk, mi igazság van aljban, hogy a harc az utódok életéért folyik? Az utódok »életszépítésül« kapnak néhány milliárd adósságot, testi és lelki betegségek számos fajtát. És egy új háborút, amelynek Kirchner porosz ministerialdirektor nevet is adott: »a második pun háborút.« Erre a második, sőt a megjósolt harmadik háborúra is, követel a férfi katonai felfogás szülést, szülést és szülést az asszonyoktól. Természetesen az erkölcs nevében. Ha nincs gyermek, ha kevés gyermek van, ez erkölcstelenség: de a még meg sem született életek terhére háborús politikát játszani, ez erkölcs. Ezt az erkölcsöt az anya erkölcstelenségnek tartja. Ez ellen örökké lázadni, tiltakozni fog. Az utód nála nem frázis, hanem szíve alatt és" szívében hordott valóság. Ha megsimogatja a szőke íejjat s eszébe jut, hogy azon egyszer durva csizmák fognak taposni, ha csókolja a vidám arcot s meglátja milyen lesz szétmarcangolva, ha elgondolja, hogy a vére sárrá lesz, mint a kiöntött szennyes víz, akkor minden erejével küzd a destructiv háborús politika ellen. Tudunk ugyan anyákról, akik visszariasztó ízetlenséggel viseltek ékszer, amelyen ilyen felírás hivatkozott: »én is feláldoztam fiamat a hazámért.« Ezeket azonban azok közé a kivételek közé kell soroznunk, amelyeket minden emberi dolognál előre számításba kell vennünk. Valaki, aki minden áron szellemes akart lenni, azt állítja, hogy a nők éppen nem békeszeretők, mert »akinek szavuk volt a világpolitikában, egy cseppet sem viselkedtek békésen.« Ebben már a megoldás is benne van: akiknek szavuk volt. Mint a férfiak, úgy a nők között is csak azoknak volt szavuk, akik háborút akartak.

a múlt és jelen tiszta megismerése, a nacionalista frázisok szétboncolása, az ezer százból szövődő érdekek között való tájékozódás szükséges ahhoz, hogy valaki a béke munkájához kezdjen. Kitartó akarat, erkölcsi bátorság, szabadon érvényesülő energia kell ahhoz, hogy ezt a munkát sikeresen folytathassa. Ezt nyeri meg a nő tanulással. Tehát eszközt. Másodszor módot nyer hozzá. Kiszabadul a háztartás, nem a családi élet szűk skatulyájából, helyet szerez magának a közélet minden fórumán, súlyt szerez szavának minden helyen. Mint anya és mint dolgozó nő céltudatosan propagálja a békét, dolgozik a békéért s ezzel a békét akaró férfi erőkhöz akkora erői csatol, hogy ez képes lesz a háború destructiv erejét megbénítani.

Az állandó béke eszméjét utópisztikus gondolatból valósággá a nevelés teheti a különféle intézkedésekkel együtt. A nevelésben természetesen leginkább kínálkozik erre a célra a nőnevelés. A parlagon hagyott és lekötött energia felszabadítása és kiművelése az állandó békét biztosító eszközök egyik leghathatósabbja. A háború minden ellenségének tehát a nők nevelése és taníttatása hívének kell lennie.

A nő tehát a természettől predestinált pacifista és antimilitarista. Ettől a nevelés sem tudja eltéríteni, sőt megerősíti vagy közvetlenül, vagy közvetve. Ha nem neveli is egyenesen a békére, rá neveli azzal, hogy neveli. A nőben többé-kevésbé homályosan vagy világosan él a béke szeretete, akarata, a háború gyűlölete. Ezt teszi bennük tudatossá a nevelés. Széles látókör,